ding van genade dien verschen en levendigen weg vindt, die haar onderscheidt van alle valsche mystiek. Een waarheid die voorwerpelijk blijft, is als een medicijn op de beddetafel, dat we weigeren in te nemen. Het medicijn *moet* in ons opgenomen, het *moet* ons door de Dienaren worden ingegeven, en Gods volk *moet* het zich toeëigenen. En dit nu geschiedt niet door allerlei particulier verhaal, maar wel als, naar den eisch van onzen Catechismus, de *Wet Gods* in al haar heerlijkheid, in al haar fijnheid en in al haar geestelijk verstand, daartoe wordt aangewend, dat Gods kind, een iegelijk naar zijn toestand, almeer inzicht in zijn zonde en zijn verderf erlange, hoe langer zoo meer den rijkdom van Christus zie en uit den Middelaar zich toeëigene, en alzoo, als vrucht hiervan, zijn geheele zielsbestaan steeds meer vernieuwd worde naar het evenbeeld van God.

KUYPER.

„Als een hutken in den wijngaard."

En de dochter Sions is overgebleven als een hutje in den wijngaard, als een nachthutje in den komkommerhof, als eene belegerde stad.

Jesaja 1 : 8.

Nog altoos wil 's Heeren volk op aarde aan het »kleine kuddeken" niet aan.

Jezus had het zoo stellig betuigd: »Eng is de poort en nauw is de weg die ten leven leidt, en *weinigen zijn er die hem vinden*", en toch zoekt men nog altoos kracht in het groote cijfer en in de breede slagorde.

Een kort oogenblik hadden onze vaderen zich boven dit wereldsch standpunt verheven, toen ze, door politie en hellebaardiers bedreigd, in heimelijke kerken vergaderden, of over de grenzen vluchten moesten, en al het volk saam geen honderdste deel van het land was.

Maar nauwlijks trok Alva af, en keerde de kans, en kwam er verademing, of de bekoring van het cijfer begon ook op hen weer te werken. Snel als nooit breidde hun groep zich uit, en in minder dan geen tijd, heette het dat het volk van Nederland gereformeerd was.

Nu, ze hebben het in de dagen der Remonstrantie, en in de eeuw van inzinking die na Dordt kwam, ervaren, wat er uit zoo snellen groei wordt; en teleurstelling na teleurstelling, afval na afval heeft het hun maar al te bitter geleerd, hoe het geestelijke levenssap in een kerk die uit haar kracht groeit kan opdrogen.

Vanzelf werd het »kleine kuddeken" toen weer uit den grooten hoop afgezonderd, en onder spot en druk hebben de »fijnen" toen weer iets van de kracht ontwaard, die terugkeert, zoodra de valsche vermenging ophoudt.

Zoo was het met de »fijnen" uit het laatst der vorige eeuw, die in hun gezelschappen „een innig Christendom" zochten. Het was weer zoo in de dagen van 1834, toen zelfs druk en vervolging terugkeerden. En het was nogmaals zoo in de schoone dagen der Doleantie, toen noch bitterheid noch hoon aan de »fijnen" gespaard werd.

Dan was het telkens weer »het kleine kuddeken" en in dien kleinen kring werd hooger gestemd geestesleven openbaar.

Maar natuurlijk, dat »kleine kuddeke" is altoos tot het drijven van propaganda geroepen. Alle geestdrift is aanstekelijk. Men mag niet afstooten, maar moet aantrekken. En zoo verbreeden dan de rangen zich weer. De *weinigen* worden *velen*, en die »velen" zetten dan zoo vaak den levenstoon om, en veel van vroeger genotene genade wijkt.

Daarom is het zoo nuttig en noodig, dat telkens weer het »hutje in den wijngaard", het »nachthutje in den komkommerhof" voor ons trede, opdat we eer bevreesd en verlegen zouden staan als het cijfer sterk aangroeit, dan dat we klagen zouden, als de wandelaars op den nauwen weg weinigen blijven.

Men scheldt dit wel eens liefdeloos. Men zegt u, dat ge zoo niet moogt spreken. Dat veeleer al de dorst van uw hart er naar moest uitgaan, om met al het volk van Nederland op dien te engen pelgrimsweg gevonden te worden.

Doch wie zoo spreekt, komt Jezus te na.

Of schoot dan ook Jezus te kort in liefde, en heeft toch niet Jezus gezegd, betuigd, stellig geprofeteerd, dat het zoo zijn zou? En zou uw Heiland, omdat hij dit zoo stellig betuigde, dan niet over die schare, die op den breeden weg vertoeven, geweend hebben met iets van de smart, waarmeê hij weende over Jeruzalem?

Raadpleeg de historie van vroeger eeuwen, en beluister wat u uw vaderen vertellen, ja zie nog om u heen, en komt het dan niet altoos weer uit, als Jezus het gezegd heeft? Een groote massa, die in het gewone leven der wereld op en neer gaat; en *links* van die gewone groep een kleiner groep van heel erge en gewetenlooze zondaars, terwijl *rechts* een nog kleiner groep zich met hen verzamelt, die in wat hoog en heilig is belang stelt, en onder deze weer een zeer kleine groep, die iets kent van de volmaakte liefde, die de vreeze heeft buiten gedreven?

Merk maar eens op, zelfs in vrome kringen en in geloovige huisgezinnen, hoe weinigen er zelfs nog onder de geloovigen zijn, bij wie de zaak diep inslaat, tot bezielde klaarheid van belijdenis, tot den gloed eener verterende liefde leidt, en zoo die schoone harmonie teweegbrengt, die reeds hier op aarde de *natuur* doordringt met *genade*.

Er is dus van liefdeloosheid tegen anderen geen sprake. Christus was in de wereld gekomen, opdat *een iegelijk* die in hem geloofde, niet verderven zou maar het eeuwige leven hebben. Paulus beschrijft gedurig hoe zijn hart is uitgebreid, en hoe hij al Griekenlands steden wel voor Christus had willen winnen. En ook nu nog kent Gods kind iets van zalige verrukking als hij hooren mag, dat er hier of ginds weer een geestelijk werk openbaar werd, en er zijn die van den breeden weg naar den smallen afkeerden.

Maar dit alles verandert de uitkomst niet. De uitkomst is en blijft alle eeuwen door, dat de gekenden des Heeren een Gideonsbende zijn; dat de waarlijk verlosten een klein kuddeke vormen; en dat zoodra dit kleine kuddeke zich te zeer uitbreidt, aanstonds de verslapping intreedt, het zout smakeloos wordt, en een nieuwe afval zich aankondigt.

Een »hutje in den wijngaard" is het beeld van een schrikkelijke verlatenheid.

Zulk een wijngaard of komkommerhof was zeer breed en uitgestrekt. Soms meer dan een kwartier loopens op de straallengte. En als nu tegen den avond al het werkvolk huiswaarts was gekeerd, dan was er op heel dat uitgestrekte terrein geen mensch meer te zien, geen wandelaar meer te ontdekken.

Ge zaagt niets op velden of wegen meer.

Alleen maar midden in zulk een wijngaard, midden in zulk een komkommerhof, meest op een kleine hoogte, stond dan een kleine hut, met openingen naar alle zijden, en in die hut zaten één of twee man, die als alles sliep, 's nachts waakten, en zoodra er onraad kwam, door hun geklepper of geroep het onraad afweerden.

Een »hutje in den wijngaard," een »nachthutje in den komkommerhof" is dus de aanduiding van een, o, zoo kleine groep, die u den indruk van iets verlatens geeft; die in de nachtelijke donkerheid aan allerlei gevaar is blootgesteld; en die toch te midden van dat gevaar, geen oogenblik haar roeping uit het oog verliest, maar voor den hof waakt.

Dat laatste ook.

Want natuurlijk, die wachters in het hutje zaten daar niet, om zich zelven te verheerlijken, of te roemen in eigen voortreffelijkheid, noch ook om uit de hoogte op wat hen omgaf met zekere minachting neer te zien; maar ze zaten daar als bestelde wachtposten, als geroepenen ten dienste, om straks als de dag weer aanbrak, rekenschap te geven van wat ze verricht hadden.

Die *beide* denkbeelden tegelijk moet ge dus vasthouden. Van het »kleine kuddeke" moogt ge niet afstaan, of ge verarmt geestelijk en vloeit door. Maar dat »kleine kuddeke" is niet afgezonderd voor onderlinge geestelijke genieting. Die genieting komt ook wel. Maar toch dat ze afgezonderd zijn, is opdat ze een roeping in den dienst des Heeren zouden vervullen. De roeping om een licht op den kandelaar te zijn; zout dat bederf weert; een stad op den berg.

Tweeërlei drang ligt hierin.

De ééne is, om de zaak des Heeren toch nooit op het lichtst te nemen.

Daar komt men vanzelf toe, als men zich gaarne boven de maat uitbreidt. Dan moet men de geestelijke eischen al laten dalen. Ook die en die moeten voor vol gelden, en opdat ze als de uwen kunnen beschouwd worden, moet de standaard van het geloofsleven in uw kring al lager genomen. Anders toch vallen er weer zoovelen af.

Iets waarmee nu natuurlijk volstrekt niet bedoeld is, dat ge met willekeurige keur u zoudt aanmatigen in de harten te kunnen lezen, en u alzoo in Gods plaats te zetten. Neen, de maatstaf moet altoos aan *het Woord* ontleend, en aan het Woord *alleen*. Niet onze weg is maatstaf voor de wijze waarop God anderen wil leiden. Hij is en blijft zichzelf ten maatstaf, en die keur staat in zijn Woord.

Ook zult ge er aan gedachtig zijn, om nooit »de rookende vlaswiek uit te blusschen". Wat ook maar even gloren of vonken of opvlammen kan, laat dat glinsteren tot Gods eer.

Wat we bedoelen is alleen maar, dat ge in uw kring nooit drijft op uitwendige vormen, en zoo den *geestelijken* standaard prijs geeft, die toch alleen regel kan zijn in Gods Koninkrijk.

Gelijkvormigheid aan de wereld, en dan de belijdenis van Jezus er bij, kan nooit teeken van hooger leven zijn.

Den beelde des Zoons gelijkvormig, en van de wereld afgekeerd, is en blijft altoos de eerste eisch die uitgaat.

Niet, om die tegenstelling terstond in haar voleinding te eischen. Dit ging tegen den aard van ons menschelijk leven in. Maar toch zoo, dat de tegenstelling gevoeld wordt, en, zij het ook eerst in beginsel, bij allen toegepast worde, en in allen merkbaar zij.

Maar dan ook gaat er een tweede drang van dit »hutje in den wijngaard" uit, de drang om *dienstknechten* en *dienstmaagden* te blijven, en terwijl men in het hutje op wacht zit, niet in geestelijke wereld in te slapen.

Want wel is de verleiding daartoe sterk.

Men wordt in de wereld veracht, door schijnbelijders gesmaad en met den vinger nagewezen, en in zijn hutje eerst voelt men zich vrij en geestelijk thuis.

En hoe ligt neigt dan het hart er niet toe, om maar in zijn hutje zich op te sluiten, de uitkijkvensters dicht te schuiven, en als ware er geen wijngaard om ons heen, stil in zich zelf zich terug te trekken, en te genieten in wat men zelf ontving.

En toch, dát juist mag *niet*.

Wie in het hutje zit, heeft dienst te verrichten. En zoo ook heeft elk van Gods kinderen, die in het hutje van den wijngaard gezet is, bij dag en bij nacht wacht te houden, en getrouwelijk te waken in de roeping zijns Gods.

Te waken eerst over eigen hart en leven, opdat geen vijand bij ons zelf binnensluipe.

Dan te waken over den kring in eigen huis en hof, waar God de Heere ons met zooveel in den bloede verbondenen doet saamwonen.

Voorts te waken over hen, met wie we één brood breken, en met wie we drinken uit eenzelfden drinkbeker.

En dan ook te waken, de wacht te houden over ons dorp, over onze omgeving, over onzen vriendenkring, en over den gang der zaken in het ons van God gegeven vaderland.

En nu is het zoo, dat dit waken dikwijls niets anders zijn kan, dan een opheffen der biddende handen naar de aanspraakplaats van Gods heiligheid.

Maar ook al komt het niet verder, ook al blijft het bij een bidden en smeeken voor het aangezicht des Heeren, dan gaat er toch ook zoo een heilige kracht van uit.

Al was het slechts die negatieve kracht, dat het de *liefde* in ons wekken blijft, den geestelijken hoogmoed buiten ons hart sluit, en ons God en zijn volk doet minnen.

KUYPER.

Amsterdam, 30 Juni 1893.

Ziekenverpleging.

De vraag, of de ziekenverpleging zoo buitens- als binnenshuis voor hen die zich in eigen familie niet redden kunnen, van de kerken of van een particuliere vereeniging moet uitgaan, schijnt onder de Gereformeerden in dien zin beslist te worden, dat men het optreden der kerken in deze wenscht.

We achten dit verblijdend.

Niet alsof we de particuliere philanthropie aan banden zouden willen leggen, maar omdat alle philanthropie, die een bepaalde *stichting* eischt, zoo licht gevaar loopt in later tijd te ontaarden en tegen haar doel te worden gekeerd.

Veldwijk slaagde uitnemend, maar leeft nog in zijn eerste stadium, en heeft toch zelfs reeds in zijn eerste stadium ervaren, hoe moeilijk het is buiten kerkelijk verband te leven. Denk slechts aan de benoeming van Ds. Notten tot predikant voor deze stichting.

Kon zulk een stichting een Dienaar des Woords aanstellen? Staat het bestuur van zulk een stichting gelijk met een kerkeraad? Wie een Dienaar des Woords aanstelt, stelt dien ook aan voor de bediening der Sacramenten. Wie zit hierbij op de leer? Wie oefent tucht? Kortom, men behoeft deze teedere zaak slechts even in te denken, om terstond te gevoelen, dat hier iets hapert. Ds. Notten is op Veldwijk een geestelijk adviseur en vermaner; maar Dienaar des Woords *kan* hij er niet zijn, omdat niemand gequalificeerd was hem daarvoor aan te stellen.

En ook, als later het personeel in het bestuur allengs eenigszins in kleur wisselt, is het volstrekt niet onmogelijk, dat deze stichting vroeg of laat in geheel andere handen komt, en dat anderen oogsten wat door den heer Lindeboom en de zijnen zoo kostelijk is gezaaid.

Neerbosch ondervindt thans gelijksoortige moeilijkheid. Ware Neerbosch, gelijk het hoort, kerkelijk aangesloten en geordend, zoo zou de kerkeraad thans onverwijld hebben kunnen optreden en contróle oefenen. Maar nu staat alles op losse schroeven. Het is alles particulier en privaat. De weezen groeien op zonder ook maar eenigen levendigen indruk van het ambt of van het kerkelijk verband te krijgen. En ook hier staat het gevaar te wachten, dat in later tijd deze stichtingen in ongewijde handen komen.

Daarom is het zoo wenschelijk dergelijke stichtingen van weezenverzorging, krankzinnigenverzorging, ziekenverpleging en wat dies meer zij, van meet af aan met de kerken te verbinden, dat de kerken steeds over haar waken kunnen.

Had de Heere Christus enkel een *ecclesia docens* ingesteld, d. i. een *leerende kerk*, gelijk de Lutherschen dit willen, zoo ware het iets anders; dan toch kon de kerk alleen toezicht houden op de leer, en ware alle verdere inmenging in strijd met het karakter en de geaardheid der kerk.

Maar dit is *niet* zoo.

De kerk is van meet af ambtelijk bekwaamd én voor de Prediking des Woords én voor den Dienst der Barmhartigheid.

Ook dit laatste hoort dus tot het kerkelijk wezen, en alleen de kerk kan de Barmhartigheid namens den Heere en op zijn gezag oefenen.

Men verminkt de kerk dus, zoo men haar hier buiten houdt, of zich contenteert met de kerk geld te laten inzamelen en te laten bedeelen.

Die opvatting is te uitwendig, door de historie geoordeeld, en het geestelijk karakter der kerk onwaardig.

Steeds heeft ze dan ook met name de weezenverzorging zich aangetrokken, en gezorgd voor de ouden van dagen.

Maar ook in ziekte zorgde de kerk voor geneeskundige hulp, en *à fortiori* is zij dus ook de geroepene, om in geval van ziekte persoonlijken liefdedienst te verstrekken.

Overdrijven moet men dit niet.

Zoolang er ouders zijn voedt de kerk het kind niet op. Dat doet de kerk eerst, als de ouders ontbreken. En zoo ook mag de kerk geen zieken gaan verplegen, zoolang er natuurlijke verplegers zijn. Doen deze hun plicht niet, dan moet de kerk hen tot het doen van hun plicht bewegen. En dan eerst verpleegt de kerk zelve, als er zieken zijn, die zonder haar *onverpleegd* zouden blijven.

Hier leggen we zeer den nadruk op, omdat ziekenverpleging een soort van liefhebberij, straks een manie gaat worden, zoodat men het bijna jammer vindt, als er een zieke is, die thuis behoorlijk verzorgd wordt.

Hieruit volgt tevens, dat de ziekenverpleging ook door de kerk, in de eerste plaats aan huis, moet worden gegeven.

Een stichting, waar men de zieken heenbrengt, is het *ultimum remedium*, en mag nooit regel worden. Dat is Roomsch, niet Calvinistisch. De Calvinist zoekt zijn kracht in het huislijk leven.

Maar deze drie: 1. Toezien dat de zieken thuis behoorlijk verpleegd worden, en daarbij desnoods hulpe bieden; 2. Ziekenverplegers en ziekenverpleegsters aan huis zenden, om te helpen verplegen, waar goede verpleging ontbreekt; en 3. naar een stichting uitdragen wie thuis niet naar eisch verpleegd kunnen worden, ligt wel degelijk op den weg der kerk, en wel door de hand van haar Diaconie.

Dit nu kan op tweeërlei wijs toegaan, óf zoo dat de Diaconie broeders en zusters buiten het ambt ter hulpe roept, ze instrueert, en hun dienst regelt, óf wel zoo, dat een deel der diakenen zelf dezen dienst verrichten, en er diaconessen naast de diakenen in het ambt optreden, in den geest van Phoebé in de kerk van Rome, die ook een „dienaresse van de kerk" was. (Zie Rom. 16 : 1).

Tevens dient deze ziekenverpleging dan plaats te grijpen in behoorlijk verband met de predikanten en ouderlingen, opdat de zieken niet alleen *lichamelijk*, wat heidensch ware, maar ook wat *de ziel* betreft, verpleging erlangen.

Moeite nu kan dit alleen opleveren voor wat de derde wijze van verpleging in een stichting aangaat.

Anders regelt de kerkeraad deze zaak in eigen boezem en de Diaconie voert uit.

Desnoods kunnen twee of meer kerkeraden in elkaars nabijheid gelegen zich hiervoor combineeren, zoo het aantal zieken te klein is, om voortdurend het aangewezen personeel in eigen boezem bezig te houden.

En dan neme men, naar Gods Woord, hiervoor niet in de eerste plaats jonge meisjes, maar *eerbare vrouwen van zekeren leeftijd*, die hiervoor veel beter dan jonge meisjes zijn aangewezen en „de vertooning" die anders zoo licht insluipt, er buiten houden.

Een stichting daarentegen kan moeilijk van één kerkeraad uitgaan, omdat deze te veel kost, en men onmogelijk voor elke kerk een eigen stichting kan in het leven roepen.

Zulk een stichting zal dus in twee, drie plaatsen, in onderscheidene deelen des lands moeten komen, maar altoos uitgaande van den kerkeraad ter plaatse, onder saamwerking van andere kerken, volgens door de Synode of de classes te regelen verband.

Veel beleid, veel wijsheid zal er noodig zijn, om deze zaak goed op te zetten.

Men vergete niet, dat onze meeste kerken er financieel nog niet bovenop zijn, en om eerlijk voor God en de menschen te blijven, niet boven haar kracht mogen gaan.

Maar toch stilzitten mogen we ook niet.

De wereld begint ons tot jaloerschheid te wekken, en Rome beschaamt ons reeds.

Het reglement van 1852.

Prof. Fabius heeft zich met de uitgave van het derde stuk zijner studie over *Het reglement van 1852* niet gehaast.

In 1888 verscheen het eerste stuk, dat terstond met zekere gretigheid naar het laatste stuk deed verlangen, en zie, tot 1893 heeft de geachte schrijver ons geduld op de proef gesteld.

Toch heeft dit uitstel allicht zijn goede zijde.

Niet enkel omdat dit laatste stuk met een zeldzame nauwkeurigheid bewerkt is, maar ook omdat men bij zulk een vraagstuk te beter gehoor verkrijgt, naarmate men zich verder van de jongste actie op kerkelijk gebied verwijderd ziet.

Juristen en theologen, die in 1888 zulk een pleidooi nog met zekere laatdunkendheid van zich wierpen, vinden thans allicht den tijd gekomen, om nuchterder tegenover deze quaestie te gaan staan, en althans eens te hooren, wat de tegenpartij er van zegt.

En dan zal het ons metterdaad benieuwen of er iemand is, die dit principieel-historisch pleidooi van niet minder dan 430 bladzijden weerlegt.

Er is zoo geen klaviertje overgeslagen. Er is zoo op elke tegenwerping reeds bij voorbaat geantwoord. Heel het proces dezer zake is zoo omzichtig doorkropen. En de conclusiën zijn zoo voorzichtig opgesteld, dat het voor de jurisprudentie in Nederland, na haar jongste proeve van kerkrechtelijke rechtspraak, een hard been is, waarop ze de tanden lang vruchteloos zal kunnen stuk bijten.

Het goed en deugdelijk recht van de Gereformeerde kerken in Nederland, om zich van de haar opgelegde organisatie los te maken, achten we door dit keurig en bondig pleidooi dan ook nogmaals zoo voldingend bewezen, dat we (natuurlijk de uitspraak der rechters de facto eerbiedigend) niet anders kunnen oordeelen, dan dat hun vonnissen tegen wat waarlijk recht is, op stuitende wijze indruischen.

Een goed werk deed Prof. Fabius vooral daardoor, dat hij zijn conclusiën in 41 stellingen resumeerde.

De inzage van die stellingen in haar onderling verband, toont met een oogopslag, wat uiterst belangrijke studie ons hier geboden wordt, en hoe veelzijdig, haast zeiden we, alzijdig, Prof. Fabius zijn taak heeft opgevat.

Zij hem daarvoor ook onze dank geboden.

De eenige wensch, dien de lezing achterlaat, is dat het stuk van het „publiek recht der Gezindheden", vooral thans een punt van zooveel aanbelang, nog iets breeder dan met enkele citaten van Groen van Prinsterer ware uitgewerkt.

KUYPER.

Uit de Pers.

Men las in de *Zuidhollandsche Kerkbode* dit critisch verslag van een ooggetuige met opzicht tot de jongste *Provinciale Synode van Zuid-Holland*:

De provinciale Synode van Zuid-Holland werd dezer dagen te Rotterdam gehouden.

Zij werd wat opgehouden, daar onderscheidene broeders als mannen van singuliere gaven naar Art. 8 der kerkenorde door haar erkend wenschten te worden, en dus in hun gaven moesten worden gekeurd. Geen van hen kon echter toegelaten worden. Dit is wel een reden, om te waarschuwen tegen de blijkbaar bestaande neiging, om zich voor een man van singuliere gaven te houden. Zulke gaven zijn zoo zeldzaam. En dat er in één en hetzelfde jaar binnen de bescheiden grenzen onzer gereformeerde kerken in één provincie *vier* zulke mannen tegelijk gevonden zouden worden, is reeds vooraf onwaarschijnlijk.

Niemand besluite dan ook voortaan lichtelijk de Synode op te houden door een onderzoek te vragen. Vooral niet wanneer hij vroeger reeds één of meer malen zich aan zulk een onderzoek onderwierp. Och, mannen van singuliere gaven springen vanself in 't oog. Laat iemand dan althans wachten, tot hij in de opinie der kerken en voor wie oordeelen kunnen, voor een man van singuliere gaven doorgaat. Dan is voor hem de tijd gekomen, om zich aan te melden. Eerder niet. Waartoe zal men toch zich zelven teleurstelling en aan de Synode vruchteloozen arbeid opdringen.

De bescheidenheid zelfs verbiedt dat. En zoodanige bescheidenheid, van den ootmoed onafscheidelijk wordt toch allereerst bij mannen van art. 8 geëischt.

De Synode besteedde echter, hoeveel van haar gevraagd werd, aan het onderzoek van getuigenissen en gaven alle zorg, geheel naar den regel, ook vroeger in de Nederd. geref. kerken gevolgd, en toonde, onder leiding van haren praeses, Ds. v. d. Valk van Scheveningen, een scherp, fijn en teeder oordeel en een principieele, waardige opvatting harer roeping in de behandeling en beslissing van deze hoogstmoeielijke en gewichtige zaak.

Na dit oponthoud kwam de Synode tot haar agendum.

Het rapport over de *opleiding tot den dienst des Woords, en over de eigen inrichting der kerken* was het groote middenstuk.

Aller aandacht was in de provincie dan ook op de behandeling van dit rapport, en van de *voorstellen der deputaten* gevestigd.

Het voorstel van het rapport werd echter *niet* behandeld.

Ook wij hadden gedacht en gehoopt, dat de *voorstellen van deputaten* zouden behandeld worden, en dat, waar deze voorstellen afkeurenswaardig werden bevonden, *andere voorstellen daarnaast* gesteld en aan het oordeel der generale Synode aangeboden zouden worden. Of wel, dat deze voorstellen der deputaten nauwkeurig nagegaan en waar eenige misstap bleek, *geamendeerd* zouden geworden zijn, om deze amendementen ter generale synode te brengen.

Dan had Zuid-Holland zich gewis verdienstelijk gemaakt tegenover de kerken. Trouwens de provinciale Synode had hiertoe wel eenige roeping.

Toch, al deed de Zuid Hollandsche Synode dit niet — toch liet o, i. zij zich niet gansch lijk onbetuigd, om voor zooveel aan haar stond te pogen, de deliberatiën en den arbeid in de aanstaande generale Synode in het gewichtig stuk der opleiding in goede richting te sturen.

De Synode nam toch de volgende resolutie aan:

De Prov. Synode der Geref. Kerken in Zuid-Holland:

leettende op wat door de Synode der vroegere Christ. Geref. Kerk omtrent de eigene inrichting voor de opleiding als voorwaarde der vereeniging bepaald en door de Voorl. Synode der Ned. Geref. Kerken te 's-Gravenhage aangenomen is;

vaststaande in de overtuiging, dat aan de Kerken de bewaring der waarheid opgedragen is en dat aan het gesteld beding: »dat de Kerk hare eigene inrichting tot opleiding van hare leeraren hebbe ten minste wat de godgeleerde vorming betreft" — in geen enkel opzicht mag worden te kort gedaan;

overwegende, dat de Kerken in de regeling der eigene inrichting en de benoeming en het ontslag harer Leeraren geheel vrij dienen te zijn, en dat het geld voor de Theol. School bestemd, ter harer beschikking moet blijven;

en dat geene besluiten moeten genomen worden, die den vrede der Geref Kerken zouden bedreigen;

oordeelt, dat de voorstellen van deputaten voor de opleiding van dienaren des Woords, zooals zij daar liggen niet moeten worden aangenomen maar door de Generale Synode eene regeling zal moeten worden gevonden, waardoor de zelfstandigheid van de eigene inrichting der kerken vollediger gewaarborgd wordt, en waardoor tevens goed geregelde samenwerking van deze inrichting met de theol. faculteit der V. U. wordt verkregen.

Vestiging van de Theol. School en de V. U. in eene stad zal hiervoor noodzakelijk zijn.

Tot de aanneming van deze resolutie kwam de Provinciale Synode niet door gedetailleerde bespreking en overweging der voorstellen van *deputaten der generale Synode*, maar door bespreking van de instructiën der *classen* en van voorstellen door *leden* der provinciale Synode ingediend.

In de classen en bij de afzonderlijke personen had de lezing van de voorstellen der deputaten van de generale Synode, of ook het oordeel over die voorstellen in geschriften uitgesproken, ongerustheid verwekt, dat er in deze voorstellen punten voorkwamen, waartegen bezwaar moest worden ingebracht, zonder dat eenige classe die bezwarende punten op de rij al had aangewezen of ook eenig persoon de noodzakelijke wijzigingen in den tekst van de voorstellen van deputaten had voorgedragen, behalve op het punt der voorgestelde arbitrage bij geschil over benoemingen. Sommiger neiging was nu, om deze voorstellen, als er dan toch *iets* in voorkwam, dat bezwaarlijk moest heeten, natuurlijk wel in *behandeling* te nemen, maar om eenvoudig tot *verwerping* te besluiten, en te zien of er mettertijd ook ergens van daan een beter voorstel zou komen, waartegen niemand iets wist te zeggen of te schrijven.

Maar nu bleek in de ProvincialeSynode de *sterkere kracht en waarde* van eene meerdere vergadering der kerken.

Trouwens waar zou het ook heen, wanneer elk voorstel in zake het kerkelijk leven, dat niet *volmaakt* is en dus verbetering vraagt, daarom nu maar *verworpen* moest worden. En wanneer zal de tijd aanbreken, waarin een voorstel ter tafel komt, waarmee allen aanstonds volkomen ingenomen zijn?

De overweging in kerkeraden, classen en prov. synoden dient immers ook juist, om *tot het rechte beslen, tot de nauwkeurige toetsing en tot de noodzakelijke verbetering* van een belangrijk voorstel als dat over de opleiding in de generale Synode te komen.

Dit toonde de provinciale Synode van Zuid Holland te gevoelen.

Er was zoo in het algemeen van bezwaren gesproken. Die bezwaren betreffen de zelfstandigheid der kerken in het oordeel over de opleiding van dienaren des Woords en in haar positie met betrekking *tot* de inrichting, die voor deze opleiding *haar* inrichting is; die bezwaren betreffen verder de samenwerking tusschen de inrichting der kerken en de Theol. faculteit der Vrije Universiteit, die op particulier initiatief steunt. Al formuleerde de prov. Synode deze bezwaren niet nader door aanduiding van hetgeen in de voorstellen der deputaten moest gewijzigd worden om die bezwaren weg te nemen, toch verzweeg de prov. Synode die bezwaren niet geheel, maar sprak ze, zooals ze leven, in algemeene bewoordingen uit.

Maar tegelijk wees de Synode den weg aan, waarin deze bezwaren tot oplossing moeten komen, namelijk niet door *verwerping*, maar door *wijziging* of *uitwerking* van de voorstellen der deputaten voor zoover dit met het oog op de genoemde bezwaren noodig mocht blijken.

Bezwaren *zijn* er, en de prov. Syn. al formuleerde zij de veranderingen niet, en bepaalde zij niet, of er weinig of veel gewijzigd moet worden, erkende toch, dat niet allen grond voor de geopperde bezwaren in de betreffende voorstellen ontbreekt. Aanneming der voorstellen, *zooals zij daar liggen*, zonder nadere revisie achtte de Synode ongewenscht; maar met die woorden *zooals zij daar liggen* wijst zij tevens den weg aan, waarin zij oordeelt, dat de volledige zelfstandigheid der kerken en de goed geregelde samenwerking verkregen moet worden, namelijk *door de voorstellen van de Synodale deputaten, afgezien van de bijgevoegde memorie te overwegen en voor zooveel noodig te corrigeeren.*

Wij achten, dat deze houding van Zuid Holland zeer gewaardeerd moet worden, en in de gegeven omstandigheden van groote waarde kan zijn voor den vrede, den welstand en den goeden gang van zaken in de Gereformeerde kerken van ons vaderland, bepaaldelijk ook in de a.s. generale Synode. Vinde de gedachte van Zuid Holland, om kalm en u waardig de ingediende voorstellen over de opleiding ter generale Synode te overwegen en met het oog op gegronde bezwaren te verbeteren in alle provincien en straks in de generale Synode zelve de sympathie die zij verdient, om haar bijlijkheid en het merk van practischen zin, dat zij draagt.

Het zal nu aan de afgevaardigden van Zuid Holland, gelijk ook van de andere provinciën staan, om ter generale Synode in de *voorstellen van de synodale deputaten* de bezwarende punten *aan te wijzen*, betering door *amendeering* te beproeven, en al aanstonds voor de *samenbrenging* van kerkelijke inrichting en Vrije Universiteit in eenzelfde stad te arbeiden.

Hoe jammer, dat in de provincie Friesland niet even Schriftuurlijke en kerkelijke geest heerschte.

Helaas, daar drong het partijwezen met veel van zijn nasleep te kwader ure binnen.

Iets wat we zeggen, niet om den uitslag, maar om de samenstelling der Synode en hetgeen aan die Synode voorafging.

KUYPER.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 23 Juni.

Classikale vergadering gehouden te Amsterdam den 14 Juni 1893.

Ds. B. van Schelven opent als praeses de Vergadering.

In zake het Concept van huishoudelijke